СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

KreativEU
Knowledge & Creativity European University

Международна научно-практическа конференция

90 години дарителство, знание, иновации и устойчиво развитие в СА „Д. А. Ценов" – Свищов

Том I

5-7 ноември 2026 г.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

90 ГОДИНИ ДАРИТЕЛСТВО, ЗНАНИЕ, ИНОВАЦИИ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В СА „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

Свищов, 5-7 ноември 2026 г.

Посветена на 90 години от създаването на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ I

Международната научно-практическа конференция е организирана при изпълнение на Административен договор № КП-06-МНФ/23 от 18.08.2026 г. (BNSF-1.010-0023-C01) на Фонд „Научни изследвания“ при МОН по Процедура за подкрепа на международни научни форуми, провеждани в Република България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2026

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Марин Маринов
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – председател
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Любчо Варамезов
Доц. д-р Маргарита Шопова
Доц. д-р Ваня Григорова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Драгомир Илиев
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Сергей Найденов
Доц. д-р Катя Личева
Проф. д-р Пенка Шишманова
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Михаил Чиприянов
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Теодора Филипова
Ст. преп. Елка Узунова
Ст. преп. д-р Радослав Николов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Здравко Любенов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Красимира Славева
Гл. ас. д-р Асен Божиков
Ст. преп. д-р Венцислав Диков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Атанас Атанасов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Красимир Шишманов
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Танер Исмаилов
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Валентин Милинов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Зорница Петкова

Публикуваните материали са рецензирани по метода на двойно сляпо рецензиране. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете. Фонд „Научни изследвания“ не носи отговорност за съдържанието на докладите, представени на научния форум, както и за съдържанието на рекламните и други материали за него.

ISBN 978-954-23-2686-1 (print)
ISBN 978-954-23-2687-8 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

90 YEARS OF CHARITY, KNOWLEDGE, INNOVATION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS - SVISHTOV

Svishtov, 5th - 7th November 2026

Dedicated to the 90th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME I

The International Scientific and Practical Conference was organized in the implementation of Administrative Contract № КП-06-МНФ/23 of August 18, 2026 (BNSF-1.010-0023-C01), awarded by the Bulgarian National Science Fund at the Ministry of Education and Science under the Procedure for Support of International Scientific Forums Held in the Republic of Bulgaria

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2026

PROGRAM COMMITTEE
Assoc. Prof. Marin Marinov, PhD
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Prof. Bozhidar Bozhinov, PhD
Prof. Lyubcho Varamezov, PhD
Assoc. Prof. Margarita Shopova, PhD
Assoc. Prof. Vanya Grigorova, PhD
Assoc. Prof. Rumen Jerusalemov, PhD
Assoc. Prof. Plamen Yordanov, PhD
Assoc. Prof. Dragomir Iliev, PhD
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Sergey Naydenov, PhD
Assoc. Prof. Katya Licheva, PhD
Prof. Penka Shishmanova, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Plamen Petkov, PhD
Assoc. Prof. Pepa Stoykova, PhD
Assoc. Prof. Mihail Chipriyanov, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Teodora Filipova, PhD
Senior Lecturer Elka Uzunova
Senior Lecturer Radoslav Nikolov, PhD

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov. PhD, Chairman
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Prof. Atanas Atanasov, PhD
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Ch. Assist. Prof. Asen Bozhikov, PhD
Sen. Lect. Ventsislav Dikov

EDITORIAL BOARD
Prof. Atanas Atanasov, PhD – Chair
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, PhD
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Assoc. Prof. Taner Ismailov, PhD
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, PhD
Assoc. Prof. Galya Ivanova-Kuzmanova, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Hristo Sirashki, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Valentin Milinov, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Ventsislav Vasilev, PhD
Assoc. Prof. Zornitsa Petkova, PhD

The published materials have been peer-reviewed using the double-blind review method. The authors are solely responsible for the content of the materials, the opinions expressed, the data used, the cited sources, and the linguistic formatting of the texts. The Bulgarian National Science Fund bears no responsibility for the content of the papers presented at the scientific forum, nor for the content of its promotional or other materials.

ISBN 978-954-23-2686-1 (print)
ISBN 978-954-23-2687-8 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ I
ПЛЕНАРНИ ДОКЛАДИ

ЗНАНИЕ, ИНОВАЦИИ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В СЪВРЕМЕННОТО ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ – ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Проф. д.н Божидар Божинов 9

PREPARING FUTURE PROFESSIONALS IN BUSINESS SCIENCES FOR THE AI ERA: COMPETENCIES AND CURRICULAR CHALLENGES
Prof., Célio Gonçalo Cardoso Marques, PhD, Senior Technician, MSc, Ana Catarina Gomes Almeida 27

INVESTIGATING GRANGER CAUSALITY BETWEEN GDP-RELATED INDICATORS: EVIDENCE FROM BULGARIA AND ROMANIA
Professor, Alexandru-Lucian Manole, PhD., Professor, Cristian-Marian Barbu, PhD. 43

ФИНАНСИ, ИКОНОМИКС, ЗАСТРАХОВАНЕ И ОСИГУРЯВАНЕ

АНАЛИЗ НА ЦЕНОВИЯ ТРЕНД НА БЪЛГАРСКИТЕ БОРСОВО ТЪРГУВАНИ ТУРИСТИЧЕСКИ ДРУЖЕСТВА, СЛЕД COVID И ПРИ ВОЙНАТА В УКРАЙНА
Проф. д-р Стефан Симеонов, Алексей Гудев, докторант 57

LEASING AS STRATEGIC FINANCING TOOL
Prof. Tatjana Spaseska, PhD, Emilija Gjorgjioska, Aneta Risteska-Jankuloska 64

ФИНАНСОВАТА ГРАМОТНОСТ КАТО ФАКТОР ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ЕНЕРГИЙНАТА БЕДНОСТ И ПРЕХОДА КЪМ НИСКОВЪГЛЕРОДНО ОТОПЛЕНИЕ
Доц. д-р Александрина Александрова 73

РАЗВИТИЕ И ДИФЕРЕНЦИАЦИЯ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ПАЗАРИ НА БАЛКАНИТЕ: СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ ЗА ПЕРИОДА 2015–2024 Г.
Доц. д-р Венцислав Василев 80

ФИНАНСОВ КОНТРОЛИНГ И БИЗНЕС ОРГАНИЗАЦИИТЕ
Доц. д-р Людмил Кръстев 88

ИКОНОМИЧЕСКА ПРИРОДА НА РАЗХОДИТЕ ВЪВ ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ
Доц. д-р Марин Маринов 93

ГЛОБАЛИЗАЦИЯТА И НЕЙНОТО ВЛИЯНИЕ ВЪРХУ МЕЖДУНАРОДНИТЕ ФИНАНСИ И ИНВЕСТИЦИИТЕ
Доц. д-р Наталия Силичева 102

ПЕРСПЕКТИВИ ПРЕД СИСТЕМАТА ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Николай Нинов 109

ТЕНДЕНЦИИ В ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТТА НА ОСИГУРИТЕЛНИЯ СТАЖ ПРИ МАТЕРИАЛИЗИРАНЕ ПРАВОТО НА ПЕНСИЯ ЗА ОСИГУРИТЕЛЕН СТАЖ И ВЪЗРАСТ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Пламен Йорданов, гл. ас. д-р Маргарита Николова 120

ПОЛОВО-ВЪЗРАСТОВИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ПУБЛИЧНОТО ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ ПРИ СТАРОСТ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Пламен Йорданов, гл. ас. д-р Маргарита Николова 129

ВЛИЯНИЕ НА ОСНОВНИТЕ ФАКТОРИ ВЪРХУ РЕАЛИЗИРАНИЯ ПРЕМИЕН ПРИХОД ПРИ ЗАСТРАХОВАНЕТО НА СГРАДИ И ДОМАШНО ИМУЩЕСТВО
Доц. д-р Румен Ерусалимов 139

БОНУС-МАЛУС СИСТЕМАТА ПРИ ЗАСТРАХОВКАТА „ГРАЖДАНСКА ОТГОВОРНОСТ НА АВТОМОБИЛИСТИТЕ“ В БЪЛГАРИЯ – ПРОБЛЕМИ И РЕШЕНИЯ
Доц. д-р Румен Ерусалимов, д-р Николай Илиев 147

ФИСКАЛНА ПОЛИТИКА И МАКРОИКОНОМИЧЕСКА СТАБИЛНОСТ В УСЛОВИЯ НА КРИЗА: ЕМПИРИЧНИ ИЗМЕРЕНИЯ ЗА БЪЛГАРИЯ (2019–2022)
Доц. д-р Танер Исмаилов, доц. д-р Махмут Кадир Ишгювен 155

ЖИЗНЕНИЯТ ЦИКЪЛ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ КАТО ФАКТОР ЗА ДИФЕРЕНЦИАЦИЯ НА ТЪРСЕНЕТО НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ПРОДУКТИ
Гл. ас. д-р Анелия Панева 163

ПОТЕНЦИАЛНА РОЛЯ НА ТЕЛЕМАТИЧНИТЕ СИСТЕМИ В ЗАСТРАХОВАНЕТО И ПОДОБРЯВАНЕ НА ПЪТНАТА БЕЗОПАСНОСТ В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Валентина Нинова 171

СЪСТОЯНИЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ ПЕНСИОННИ ФОНДОВЕ В БЪЛГАРИЯ И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ИМ ЗА ИЗПЛАЩАНЕ НА АДЕКВАТНИ ПЕНСИИ ЗА РАННО ПЕНСИОНИРАНЕ
Гл. ас. д-р Йордан Йорданов 179

РОЛЯТА НА ИНФЛАЦИЯТА ВЪРХУ ПОКУПАТЕЛНАТА СПОСОБНОСТ НА ДОМАКИНСТВАТА В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Петя Василева 188

ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ПАЗАРА НА ТРУДА
Гл. ас. д-р Таня Илиева 195

ВОЛАТИЛНОСТТА КАТО АКТИВ: АНАЛИЗ НА VIX И ETF АЛТЕРНАТИВИ ЗА ИНВЕСТИТОРИТЕ
Гл. ас. д-р Цветан Павлов 201

СТАБИЛНОСТ НА БЪЛГАРСКИЯ БАНКОВ СЕКТОР В УСЛОВИЯТА НА МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ТУБОЛЕНЦИИ И ПОДГОТОВКА ЗА ЧЛЕНСТО В ЕВРОЗОНАТА
Ас. д-р Рая Драгоева 209

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА АДАПТАЦИЯ НА БЪЛГАРСКИЯ ПАЗАР НА ТРУДА КЪМ ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ: СРАВНЕНИЕ С ЕС-27
Ас. Велислава Петрова 216

ВЛИЯНИЕТО НА РЕГЛАМЕНТА MICA ВЪРХУ ФИНАНСОВАТА СТАБИЛНОСТ И РИСКОВЕТЕ НА КРИПТО ПАЗАРА В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
Д-р Габриела Кръстева 224

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ И УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ ОРГАНИЗАЦИОННАТА РАМКА НА ПЕНСИИТЕ ЗА ОСИГУРИТЕЛЕН СТАЖ И ВЪЗРАСТ В БЪЛГАРИЯ
Д-р Жанета Ангелова 230

ОЦЕНКА НА РИСКОВИЯ ПРОФИЛ НА ПЛАЩАНИЯТА ПО ЗАСТРАХОВКИ „ИМУЩЕСТВО“ И „КАСКО НА МПС“ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ПАЗАРИ В ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА ЗА ПЕРИОДА 2015–2024 Г.
Д-р Радка Василева 238

ИСТОРИЯ НА ЕВРОТО: ВЪЗНИКВАНЕ, РАЗВИТИЕ И ЛОГИКА НА ВАЛУТНАТА КОНСТРУКЦИЯ
Докторант Атанаска Минчева 246

ДАНЪЧНИТЕ ОБЛЕКЧЕНИЯ КАТО РЕШЕНИЕ ЗА УСТОЙЧИВОТО ФИНАНСИРАНЕ НА МЛАДЕЖКИТЕ ЦЕНТРОВЕ В БЪЛГАРИЯ
Докторант Ахмед Куйтов 254

ОПТИМИЗИРАНЕ НА ПРОДАЖБИТЕ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ КОМПАНИИ В УСЛОВИЯТА НА ТУРБУЛЕНТНОСТ
Докторант Габриела Спасова 261

СРАВНИТЕЛЕН ПРЕГЛЕД НА МЕТОДИТЕ ЗА ИЗЧИСЛЯВАНЕ НА ПЕНСИЯ ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ РЕГЛАМЕНТИ И МЕЖДУНАРОДНИ ДОГОВОРИ В ОБЛАСТТА НА СОЦИАЛНАТА СИГУРНОСТ, ПО КОИТО РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ Е СТРАНА
Докторант Диляна Йорданова 269

ДЕКАРБОНИЗАЦИЯ И ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ В БЪЛГАРИЯ: ДИНАМИКА И ВЗАИМОВРЪЗКИ В КОНТЕКСТА НА ЗЕЛЕНИЯ ПРЕХОД
Докторант Иван Спасов 277

СИТУАЦИОНЕН АНАЛИЗ НА БАНКОВОТО ЖИЛИЩНО КРЕДИТИРАНЕ В БЪЛГАРИЯ – РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТИ
Докторант Инна Борозенкова 284

ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО НА ПАРИЧНИТЕ ПОТОЦИ И ЛИКВИДНОСТТА В ERP/BI СРЕДАТА: МЕХАНИЗМИ, ЕФЕКТИ, УСЛОВИЯ ЗА УСПЕХ
Докторант Кирил Пенев 292

КРИПТОВАЛУТИТЕ КАТО ПЛАТЕЖНО СРЕДСТВО: ИКОНОМИЧЕСКА ЛОГИКА, ОГРАНИЧЕНИЯ И ПЕРСПЕКТИВИ
Докторант Красимир Иванов 299

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА АНТИИНФЛАЦИОННАТА ПАРИЧНА ПОЛИТИКА НА ФЕДЕРАЛНИЯ РЕЗЕРВ И ЕЦБ (2021-2025)
Докторант Кристиян Варамезов 307

ОРГАНИЗАЦИОННО-ИКОНОМИЧЕСКИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ДОПЪЛНИТЕЛНОТО ДОБРОВОЛНО ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ В НЯКОИ СТРАНИ ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
Докторант Кристияна Милинова 316

РАЗВИТИЕ НА ПРЕДЯВЕНИТЕ ПРЕТЕНЦИИ КЪМ ГАРАНЦИОННИЯ ФОНД, СВЪРЗАНИ СЪС ЗАСТРАХОВКА „ГРАЖДАНСКА ОТГОВОРНОСТ НА АВТОМОБИЛИСТИТЕ“
Докторант Максим Колев 324

СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ НА ФАРМАЦЕВТИЧНИЯТ ПАЗАР В БЪЛГАРИЯ
Докторант Маргарита Кръстева 331

ТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НА TGARCH МОДЕЛА ЗА ОЦЕНКА НА ПАЗАРНИЯ РИСК
Докторант Петър Джелепов 337

СРАВНИТЕЛНА ОЦЕНКА НА ШЕСТТЕ НАЙ-ГОЛЕМИ ПЕТРОЛНИ КОМПАНИИ В СВЕТА ЧРЕЗ ПАЗАРНИ МУЛТИПЛИКАТОРИ P/B, P/IOS И P/E
Докторант Ралица Иванова 342

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ФИНАНСОВОТО УПРАВЛЕНИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПРОЕКТИ, ПОРОДЕНИ ОТ РАЗЛИЧИЯ В ТЪЛКУВАНЕТО НА ПРОГРАМНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ
Докторант Славейко Славков 348

СУРОВИННАТА БАЗА В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ КАТО ПРЕДПОСТАВКА ЗА ИНВЕСТИЦИОННА АКТИВНОСТ В МЕСОПРЕРАБОТВАТЕЛНИЯ СЕКТОР
Докторант Юли Станков 356

ДИГИТАЛНИТЕ РАЗПЛАЩАНИЯ И УПРАВЛЕНИЕТО НА ЛИЧНИЯ БЮДЖЕТ ПРИ СТУДЕНТИТЕ
Студент Галя Тулина 363

ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ПАЗАРИ ПРЕДИ И СЛЕД ЕВРОТО: СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА БАЛТИЙСКИТЕ СТРАНИ И ИЗВОДИ ЗА БЪЛГАРИЯ
Студент Ивайло Василев 369

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, ОДИТ, СТАТИСТИКА И МАТЕМАТИКА

ЗА ОСНОВОПОЛОЖНИКА НА СВИЩОВСКАТА АКАДЕМИЧНА СЧЕТОВОДНА ШКОЛА - ПРОФЕСОР ГОСПОДИН ТОШЕВ
Проф. д-р Атанас Атанасов 381

УСТОЙЧИВОСТ НА СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ И КАЧЕСТВО НА ОТЧЕТНАТА ИНФОРМАЦИЯ
Prof. Dimitrios P. Petropoulos, PhD, доц. д-р Галина Чиприянова 386

SEMI-TENSOR PRODUCT FOR FINITE GAMES WITH DETERMINISTIC STRATEGY DYNAMICS: A TUTORIAL
Prof. Renato De Leone, PhD..... 395

ОТЧИТАНЕТО НА УСТОЙЧИВОСТТА В БАНКИТЕ В БЪЛГАРИЯ – ФАКТОР ЗА ПОВИШАВАНЕ НА ТЯХНАТА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ
Доц. д-р Венцислав Вечев 404

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧНИ АСПЕКТИ НА ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ В ОТЧЕТНОСТТА
Доц. д-р Галина Чиприянова 410

ВЪРХУ НЯКОИ АСПЕКТИ ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА СИСТЕМАТА ЗА НАТРУПВАНЕ И ТРАНСФЕР НА КРЕДИТИ (ECTS) ПРИ ОБУЧЕНИЕТО ПО СЧЕТОВОДСТВО В ОКС „БАКАЛАВЪР“
Доц. д-р Галя Иванова – Кузманова..... 424

ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАГЛАСИТЕ НА СТУДЕНТИТЕ ПО СЧЕТОВОДСТВО КЪМ ИЗПОЛЗВАНЕ НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ В ОБУЧЕНИЕТО
Доц. д-р Даниела Александрова Георгиева..... 431

SUSTAINABILITY REPORTING IN THE PUBLIC SECTOR: INTERNATIONAL FRAMEWORKS, SECTOR-SPECIFIC CHARACTERISTICS AND PROSPECTS FOR BULGARIA
Доц. д-р Диана Папраданова..... 440

ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ В СИСТЕМИТЕ ЗА АВТОМАТИЗИРАН КОНТРОЛ ВЪРХУ АВТЕНТИЧНОСТТА НА ЕВРОБАНКНОТИТЕ
Доц. д-р Зорница Ганчева 448

ГОТОВИ ЛИ СМЕ ЗА ОБЪРНАТО ПРЕПОДАВАНЕ ПО СЧЕТОВОДСТВО?
Доц. д-р Ива Монева 456

СТАНДАРТИЗИРАН ПОДХОД ЗА ПРЕДСТАВЯНЕ И ОПОВЕСТЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ФИНАНСОВИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ ДЕЙНОСТТА НА ПРЕДПРИЯТИЯТА
Доц. д-р Иван Андреев..... 465

НЕСТАНДАРТНО ПРИЛОЖЕНИЕ НА КЛАСИЧЕСКИ ТЕХНИКИ ЗА ДЕТЕРМИНИРАН ФАКТОРЕН АНАЛИЗ
Доц. д-р Красимир Кулчев, гл. ас. д-р Галя Кушева 473

АНАЛИЗ НА ДИНАМИКАТА И СТРУКТУРАТА НА ЕМИСИИТЕ НА ВРЕДНИ ВЕЩЕСТВА В АТМОСФЕРАТА В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Красимира Славева..... 479

РАЗХОДИТЕ ЗА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ ПО ФУНКЦИИ В БЪЛГАРИЯ – ДИНАМИКА, СТРУКТУРА И ЕВРОПЕЙСКИ СРАВНЕНИЯ
Доц. д-р Маргарита Шопова 489

ЦЕНТРАЛИЗИРАНОТО МИТНИЧЕСКО ОФОРМЯНЕ В ЕС – МИТ ИЛИ РЕАЛНОСТ
Доц. д-р Момчил Антов 499

СЧЕТОВОДНО ТРЕТИРАНЕ НА УСТОЙЧИВИТЕ ИНВЕСТИЦИИ В КОНТЕКСТА НА ТАКСОНОМИЯТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
Доц. д-р Николина Грозева 507

ЗНАЧЕНИЕ НА НЕФИНАНСОВАТА (ЕКОЛОГИЧНА) ИНФОРМАЦИЯ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ФИНАНСОВА УСТОЙЧИВОСТ В АГРАРНИЯ СЕКТОР
Доц. д-р Павлина Димитрова 513

ДИГИТАЛНА КОХЕРЕНТНОСТ НА КОНТРОЛНАТА СИСТЕМА: ПЪТ КЪМ ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНАТА ФРАГМЕНТАЦИЯ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Пепа Стойкова, Мариета Спасова 521

ДИНАМИЧНА КЛАСИФИКАЦИЯ НА ОБЛАСТИТЕ В БЪЛГАРИЯ СПОРЕД ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ, ЗАПЛАЩАНИ ОТ НЗОК
Доц. д-р Пламен Петков 526

ПРОФЕСИОНАЛНАТА ПРЕЦЕНКА В СЧЕТОВОДСТВОТО И СВЪРЗАНИТЕ С НЕЯ РИСКОВЕ: ПРОЯВЛЕНИЯ И ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ
Доц. д-р Радосвета Йорданова Кръстева-Христова 537

ПО ВЪПРОСА ЗА РЕНТАБИЛНОСТТА, ЛИКВИДНОСТТА И ОБРЪЩАЕМОСТТА НА ТЕКУЩИТЕ АКТИВИ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО /МЕТОДИКА И МЕТОДОЛОГИЯ ЗА АНАЛИЗ/
Доц. д-р Росица Иванова 549

ПАРАДОКСИТЕ НА СЧЕТОВОДСТВОТО И СЧЕТОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ
Доц. д-р Светлозар Стефанов 557

ИНТЕГРИРАНЕ НА УСТОЙЧИВОСТТА В ОДИТА: МССУ 5000 И ТРАНСФОРМАЦИЯТА НА ОДИТОРСКАТА ПРОФЕСИЯ
Доц. д-р Силвия Костова 566

ИЗСЛЕДВАНЕ НА СТРУКТУРНАТА ДИНАМИКА НА ВЪГЛЕРОДНИТЕ ЕМИСИИ В АТМОСФЕРАТА
Доц. д-р Стела Касабова 574

СТРАТЕГИЧЕСКО УПРАВЛЕНСКО СЧЕТОВОДСТВО И ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ НА УСТОЙЧИВАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БИЗНЕСА
Доц. д-р Галина Чиприянова, Цветелина Яламова, докторант 582

КОНТРОЛ И УПРАВЛЕНИЕ НА ФИНАНСОВОТО ЗДРАВЕ НА МАЛКИТЕ ОБЩИНИ В БЪЛГАРИЯ – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Гл. ас. д-р Дияна Иванова 591

БИБЛИОМЕТРИЧЕН АНАЛИЗ НА ДАНЪЧНИТЕ ФОРМАЛНОСТИ И АДМИНИСТРАТИВНАТА ТЕЖЕСТ
Гл. ас. д-р Желью Желев 599

ОСОБЕНОСТИ ПРИ ВЪЗЛАГАНЕТО НА ИНСПЕКЦИОННА ДЕЙНОСТ ОТ ОРГАНИТЕ НА ДФИ
Гл. ас. д-р Надежда Цветкова..... 606

ТРАНСФОРМАЦИЯ НА СЧЕТОВОДСТВОТО В КОНТЕКСТА НА РАЗВИТИЕТО НА ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ
Гл. ас. д-р Ралица Данчева 613

ЕКОЛОГИЧНО УПРАВЛЕНСКО СЧЕТОВОДСТВО – КАК ДА ГО ИЗПОЛЗВАМЕ
Гл. ас. д-р Росен Колев 621

КРЕДИТНИЯТ АНАЛИЗ КАТО САМОСТОЯТЕЛНА НАУЧНА И УЧЕБНА ДИСЦИПЛИНА: ПРЕДМЕТ, МЕТОД И ИНФОРМАЦИОННА ОСНОВА В КОНТЕКСТА НА SAF-T
Д-р Петър Петров..... 629

КОЕФИЦИЕНТ НА КРИЗИСНА ЛИКВИДНОСТ (CLR) И ИНДЕКС ЗА СТАБИЛНОСТ (PSI) КАТО РАННИ СИГНАЛИ В КРЕДИТНИЯ АНАЛИЗ: МЕТОДИЧЕСКА РАМКА И ЕМПИРИЧНА АПРОБАЦИЯ
Д-р Петър Петров..... 637

ОТЧИТАНЕ НА УСТОЙЧИВОСТТА В ОРГАНИЗАЦИИТЕ ОТ ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ – НОРМАТИВНИ И ИНФОРМАЦИОННИ АСПЕКТИ
Докторант Веселина Тодорова..... 645

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ОСНОВНИТЕ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО, ИЗЧИСЛЕНИ ПОСРЕДСТВОМ ИКОНОМИЧЕСКИТЕ СМЕТКИ ЗА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО И СИСТЕМАТА ЗА ЗЕМЕДЕЛСКА СЧЕТОВОДНА ИНФОРМАЦИЯ
Докторант Гергана Павлова 657

НОРМАТИВНА РАМКА И АДМИНИСТРАТИВНИ ПРОЦЕДУРИ ПРИ ПРИЕМА НА ЧУЖДЕСТРАННИ СТУДЕНТИ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Докторант Диана Маринкова..... 666

ДИНАМИКА И СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ИНДЕКСА НА ЧОВЕШКОТО РАЗВИТИЕ: МЯСТОТО НА БЪЛГАРИЯ В ЕВРОПА
Докторант Диана Мутафова 672

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ, ПОДХОДИ И МЕТОДИ ПРИ ИЗВЪРШВАНЕТО НА СЪДЕБНО-СЧЕТОВОДНИ ЕКСПЕРТИЗИ
Докторант Димитър Иванов..... 680

СЧЕТОВОДСТВОТО В СЪВРЕМЕННАТА ИНФОРМАЦИОННА СРЕДА
Докторант Дияна Попова 689

ВНЕДРЯВАНЕ НА ОТЧЕТНОСТТА ЗА УСТОЙЧИВОСТТА В ПРЕДПРИЯТИЯТА – ОРГАНИЗАЦИОННИ И ПРАКТИЧЕСКИ АСПЕКТИ
Докторант Ивайло Кънев..... 698

ПРИЛОЖЕНИЕ НА МАШИННОТО ОБУЧЕНИЕ ЗА ПРОГНОЗИРАНЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ КОЛИЧЕСТВА АНТИДИАБЕТНИ ЛЕКАРСТВА
Докторант Иван Митков 706

ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ НА СЧЕТОВОДНИЯ ПЕРСОНАЛ И КАЧЕСТВОТО НА ОТЧЕТНАТА ИНФОРМАЦИЯ
Докторант Иван Николов 714

ФОРМИРАНЕ И ПРЕДСТАВЯНЕ НА ФИНАНСОВИЯ РЕЗУЛТАТ (ТЕОРЕТИЧНИ ПОДХОДИ, МЕЖДУНАРОДНИ И НАЦИОНАЛНИ СЧЕТОВОДНИ РАЗБИРАНИЯ)
Докторант Ивелина Панайотова 721

МЕТОДИ ЗА ИЗМЕРВАНЕ НА БЕДНОСТТА –СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА АБСОЛЮТНИЯ, ОТНОСИТЕЛНИЯ И СУБЕКТИВНИЯ ПОДХОД
Докторант Нуридин Нуридин 731

ОТЧЕТНИЯТ ПРОЦЕС В ПРЕДПРИЯТИЕТО – СЪЩНОСТ, СТРУКТУРА И ОСНОВНИ ЕТАПИ
Докторант Пламена Николова 743

ОТЧЕТНОСТТА ЗА УСТОЙЧИВОСТ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ИНТЕГРИРАНО УПРАВЛЕНИЕ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО
Докторант Рая Темнялова 754

ОСОБЕНОСТИ НА КОНТРОЛА ВЪРХУ ЕВРОПЕЙСКИТЕ СРЕДСТВА ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ДИРЕКТНИТЕ ПЛАЩАНИЯ
Докторант Снежана Ясенова Парушева-Ламбева 764

КРЕДИТНИЯТ РЕЙТИНГ КАТО ФАКТОР ЗА УСТАНОВЯВАНЕ НА КРЕДИТОСПОСОБНОСТТА
Докторант Стоянка Бозвелиева 773

СЧЕТОВОДНАТА ПРОФЕСИЯ В КОНТЕКСТА НА ЕТИЧНИТЕ НОРМИ, ЕТИЧНА ПРЕЦЕНКА И ПРОФЕСИОНАЛНО РЕШЕНИЕ
Докторант Таня Димитрова Станева 780

ОСОБЕНОСТИ НА ВЗЕМАНИЯТА КАТО ОТЧЕТНИ ОБЕКТИ В ПЪТНОСТРОИТЕЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Докторант Цветелина Мишонова 789

ТРАНСФОРМАЦИЯ НА СЧЕТОВОДСТВОТО В КОНТЕКСТА НА РАЗВИТИЕТО НА ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ

Гл. ас. д-р Ралица Данчева[1]

Резюме: *Изкуственият интелект изцяло трансформира съвременния бизнес и счетоводството като част от него не прави изключение. Той не само подобри технологично съществуващата практика, а я трансформира коренно, като се превърна в катализатор на фундаментални промени. Изкуственият интелект трансформира начина, по който финансовата информация се обработва, интерпретира и използва. Целта на настоящия доклад е да се очертае влиянието на технологиите с изкуствен интелект върху трансформацията на счетоводната практика.*

Ключови думи: *изкуствен интелект, счетоводство, трансформация, технологии с изкуствен интелект*

JEL: M41

TRANSFORMATION OF ACCOUNTING IN THE CONTEXT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE DEVELOPMENT

Head Assist. Prof. Ralitsa Dancheva, PhD

Abstract: *Artificial intelligence is completely transforming modern business, and accounting – as a part of it – is no exception. It has not merely enhanced existing practices through technology but has radically transformed them, acting as a catalyst for fundamental changes. Artificial intelligence transforms the way financial information is processed, interpreted and utilized. The aim of this study is to outline the impact of artificial intelligence technologies on the transforming of accounting practice.*

Key words*: artificial intelligence, accounting, transformation, artificial intelligence technologies*

JEL: M41

1. Въведение

През последните години дигиталните технологии се превърнаха в неразделна част от икономическото развитие и промениха всеки един аспект на съвременния бизнес. Счетоводството не остана встрани от тези процеси

[1] r.dancheva@uni-svishtov.bg, СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

на дигитализация. Традиционните счетоводни дейности все повече се заменят от интегрирани счетоводни информационни системи, облачни счетоводни платформи, роботизирана автоматизация на процесите, изкуствен интелект, анализ на големи обеми от данни, блокчейн. Тази трансформация промени не само инструментите, използвани от счетоводителите, но и логиката на счетоводната работа, скоростта на обработка на финансовата информация, естеството на вътрешния контрол и очакваните компетенции на счетоводните специалисти (Ringo & Suhartini, 2026).

Изкуственият интелект като една от новите дигитални технологии не само подобрява технологично съществуващата практика, но е катализатор за фундаментална трансформация на счетоводството, даващ тласък и нови възможности. Задачите изпълнявани до неотдавна от хора, могат да бъдат изпълнявани с помощта на технологии с изкуствен интелект, които подобряват точността, бързината, ефективността, анализа на данни и стратегическия анализ.

Внедряването на системи базирани на изкуствен интелект позволява на предприятията да обработват големи обеми финансова информация в реално време, да автоматизират повтарящи се задачи и да засилят аналитичните възможности (Ya`u Usman, Hassan, & Nda, 2026). Развиващата се роля на изкуствения интелект в счетоводството показва как съвременните технологии променят обработката и интерпретацията на финансови данни. Технологиите с изкуствен интелект като машинно обучение, обработка на естествен език, прогнозен анализ и роботизирана автоматизация на процеси се интегрират все повече в счетоводните системи за автоматизиране на повтарящи се дейности и подобряване на финансовия анализ. В счетоводството изкуствения интелект включва прилагането на технологии, предназначени да оптимизират счетоводните операции и да генерират по-надеждни финансови анализи (Adebiyi, 2023).

Основната цел на изследването е да се очертае влиянието на технологиите с изкуствен интелект върху трансформацията на счетоводната практика. Задачите за постигане на целта са: да се характеризират технологиите с изкуствен интелект, които имат най-голямо влияние върху трансформацията на счетоводството и да се очертаят областите на тази промяна. Обект на изследването е трансформацията на счетоводството в резултат от внедряването на технологии с изкуствен интелект.

2. Изкуствения интелект в счетоводството

Съвременният етап на трансформация на счетоводството е повлиян значително от изкуствения интелект, който е един от най-значимите фактори, допринасящи за модернизирането на счетоводството и подобряване на неговата функционалност.

Изкуственият интелект в счетоводството означава способността на компютърните системи да изпълняват задачи, които изискват човешки

усилия и интелигентност. Това включва учене от данни, разсъждения, решаване на проблеми, обработка на език и вземане на решения (Gokhale, 2026).

Изкуственият интелект е „клон на компютърната наука, която се фокусира върху разработването на компютърни системи и програми, които имитират интелектуалните способности на човека. Тези системи се стремят да изпълняват задачи, които обикновено изискват човешко разбиране, като учене, решаване на проблеми, разпознаване на език, възприятие на околната среда и вземане на решение“ (Кожухаров, 2023, с. 5). Казано по друг начин изкуственият интелект представлява способността на компютърните системи да изпълняват задачи, които изискват човешки усилия и интелигентност – учене от данни, разсъждения, обработка на език, решаване на проблеми и вземане на решения (Gokhale, 2026). От друга страна изкуственият интелект се отнася до способността на компютърните системи да симулират биологични неврони по отношение на дълбоко обучение и самообучение от придобити информация и опит, вземане на решения въз основа на знания, изготвяне на заключения, разсъждения и натрупване на знания и опит за подобряване на производителността и постигане на цели (Kholladi & Anis, 2025).

Следователно изкуственият интелект е комбинация от софтуер и хардуер като алтернатива на човешкия интелект, която може да решава сложни бизнес проблеми, използвайки експертни системи вместо човешки експерти и да прилага машинен интелект вместо човешки, с голямо влияние върху вземането на решения чрез предоставяне на по-точна и надеждна информация (Askary, Abu-Ghazaleh, & Tahat, 2019).

Изкуственият интелект в счетоводството до голяма степен се отнася до интегрирането на технологии с изкуствен интелект в счетоводните процеси и системи с цел повишаване на точността, ефективността и вземането на решения. Това включва използването на машинно обучение, обработка на естествен език и други. Използването на изкуствен интелект в счетоводството подобрява ефективността и ефикасността на счетоводните функции. Чрез използването му в счетоводството може да се изпълнят от автоматизирани задачи до откриване на измами и от записването на данни до анализа за по-добри решения (Peng, Ahmed, & Al Shaikh, 2023).

Технологиите с изкуствен интелект могат да се използват за оптимизиране на операциите и автоматизиране на взаимоотношенията между хора, като напр. обслужване на клиенти, за подобряване производителността и удовлетвореност на клиентите (Qasim, A El-Refae, & Eletter, 2022). Също така могат да обработват структурирани и неструктурирани данни, да се учат от нова информация, да представят прогнозни анализи и да откриват скрити модели.

Следователно използването на изкуствения интелект трансформира традиционните счетоводни системи в интелигентни системи за подпомагане на вземането на решения. Въздействието на изкуствения интелект върху

счетоводството е значително, но въпреки значителния напредък в областта на изкуствения интелект приложението му в счетоводната практика остава ограничено. Това от своя страна го прави неефективно, а вероятността от грешки е значителна. Бавното приемане на технологии с изкуствен интелект в счетоводството в нашата страна е комплексно, от една страна, динамиката на нормативната уредба, от друга, структурата на бизнеса – преобладаващата част от предприятията в България са с персонал до девет души (НСИ, 2026) и психологическите фактори.

В развиващата икономика на България, където дигиталната трансформация се развива постепенно, приложението на изкуствения интелект в счетоводството все още е в начален етап. В подкрепа на това са публикуваните данни за предприятията, които използват технологии с изкуствен интелект през 2025 г., които са 8,5 % (НСИ, НСИ, 2025). Според данни от Евростат за 2025 г. 8,5% от българските предприятия използват технологии с изкуствен интелект, което нарежда нашата страна сред държавите в Европейския съюз (ЕС) с най-нисък дял на внедряване на технологии с изкуствен интелект. Средното равнище за ЕС е 20 %, което показва значително по-бавните темпове на развитие на нашата страна в тази област.

Технологиите с изкуствен интелект са базов инструмент за развитие на бизнеса и ниските темпове го поставят в по-неизгодни позиции. Следователно тази дигитална трансформация не е опция, а конкурентна необходимост в дигиталната ера. Счетоводството не прави изключение и въпреки, че към момента няма официални данни каква част от използваните технологии с изкуствен интелект са в счетоводството, изкуственият интелект трябва да се разглежда като определящ фактор за нова посока.

3. Използване на технологии с изкуствен интелект в счетоводството

Изкуственият интелект в счетоводството се отнася до интегрирането на съвременни технологии като машинно обучени, обработка на естествен език, роботизирана автоматизация на процесите, прогнозен анализ и други техники за автоматизация на рутинни задачи, откриване на аномалии и предоставяне на анализи, които подкрепят стратегическите бизнес решения.

В дигиталната ера счетоводството еволюира далеч отвъд традиционната си роля за водене на записи и отчитане. С появата на изкуствения интелект и автоматизацията, счетоводните системи сега функционират като динамични, интелигентни платформи, способни да се учат, адаптират и правят прогнози. Едно от трансформиращите развития в тази област е интегрирането на машинно обучение (Fallatah, 2021). Машинното обучение е изучаване на алгоритми, които се учат въз основа на данни и предишен опит. В областта на изкуствения интелект машинното обучение обхваща съвкупност от статистически инструменти и алгоритми, които позволяват на компютрите да се учат от своите данни, да предоставят ценна информация

и да подобряват възможностите си с течение на времето (Cuney, Konyar, Akinci, & Ala, 2025).

В счетоводството машинното обучение повишава точността, като минимизира човешките грешки и автоматизира сложни изчисления, които изискват значителна ръчна намеса, анализира големи финансови масиви, подпомага вземането на решения и прогнозира финансови резултати. Алгоритмите за машинно обучение могат ефективно да изучават сложни финансови модели, да се адаптират към развиващите се бизнес среди и да предоставят възможности за наблюдение в реално време, които укрепват организационното управление и управлението на риска. Също така позволява интелигентно идентифициране на измамни дейности, счетоводни грешки и необичайно финансово поведение. Откриването на аномалии, базирани на машинно обучение, ще играе ключова роля за повишаване на финансовата почтеност в съответствие с регулаторните изисквания и осигуряването на проактивно вземане на решения в предприятията (Huma, Researchgate.net, 2026).

За разлика от традиционното програмиране, където компютрите са изрично програмирани да изпълняват специфични задачи, машинното обучение позволява на компютрите да учат самостоятелно, като анализират данни и генерират свои собствени резултати.

Друга технология с изкуствен интелект е обработката на естествен език (Natural Language Processing (NLP)), която подпомага компютрите да разбират, интерпретират и генерират отчети на човешки език. Обработката на естествен език подпомага машините да разбират съдържанието на даден документ в дадения контекст. Също така машината може да извлича и анализира информация от документа, както и да го категоризира. Инструментите за обработка на естествен език мога да автоматизират обработването на фактури, да анализират договори, да анализират финансови отчети, регулаторни документи, имейли и друга писмена информация. Счетоводителите може да използват тази техника за генериране на отчети от структурирани и неструктурирани данни, идентифициране на проблеми и анализ на управленски дискусии. Тя поддържа чатботове, които предоставят решения на счетоводни запитвания, в реално време (Gokhale, 2026).

Съществуват различни приложения на обработката на естествен език, които изпълняват специфични функции за повишаване на точността и ефективността: класификация на текст (на база предварително дефинирани етикети, напр. за автоматично сортиране на фактури, договори и финансови отчети); разпознаване на именувани обекти (компютъра чете текст, който поставя в предварително зададена категория, напр. имена на фирми, дати на транзакции и други); анализ на отзивите или мненията (за определяне тона на финансовите отчети и пазарните анализи, напр. при оценка на рисковете, свързани с финансовите оповестявания, което позволява по-добро вземане на решения от инвеститорите); оптично разпознаване на символи (напр. извличане на текст от сканиран документ, като например хартиена фактура,

касова бележка); машинен превод на финансови документи; разговорен изкуствен интелект за счетоводни запитвания (напр. при отговаряне на данъчни запитвания, обработка на фактури и насочване на потребителите през функционалностите на счетоводния софтуер) (Celestin, 2023).

Следователно обработката на естествен език има потенциала да революционизира проверката и анализа на документи в счетоводството, като подобри точността, спести време и намали човешките грешки. Също така може да се използва за проследяване на комуникациите за индикации на фишинг или вътрешни изтичания на данни, като по този начин се подобрява ранното откриване на заплахи.

Роботизирана автоматизация на процеси (Robotic Process Automation (RPA)) използва софтуерни роботи (ботове) за автоматизиране на повтарящи се, базирани на правила задачи с голям обем, които традиционно се изпълняват от счетоводен персонал. В счетоводството често се използва за рутинни задачи като обработка на фактури, въвеждане на данни, вземания и задължения, обработка на заплати и подготовка на финансови отчети (Parihar, 2025). Намалява времето за обработка, подобрява точността, ефективността и намалява човешките грешки, като по този начин повишава качеството и достоверността на финансовата информация. Позволява на счетоводителите да се съсредоточат върху вземането на стратегически решения и етични съображения. Чрез имитиране на човешките взаимодействия със софтуерните системи, роботизираната автоматизация на процеси има потенциала да подобри драстично оперативната ефективност, да намали грешките и да понижи разходите (Paul, 2025).

Роботизираната автоматизация на процеси се различава от изкуствения интелект и машинното обучение, като роботизираната автоматизация на процесите е фундаментално управлявана от процесите и роботите, работи въз основа на предварително дефинирани правила, като ѝ липсва капацитетът за учене и самостоятелно вземане на решения, присъщи за изкуствения интелект. Изкуственият интелект е управляван от данни и е проектиран да симулира човешки интелект, което му позволява да се учи от модели, вкл. неструктурирани данни и да „мисли“ чрез по-сложни сценарии. Машинното обучение е подмножество на изкуствения интелект, което дава възможност на системите да се учат от данни без необходимост от изрично програмиране (Tabassum, 2025).

Роботизираната автоматизация на процесите има потенциала да се интегрира с изкуствения интелект и машинното обучение, което често се нарича интелигентна автоматизация (Intelligent Automation (IA)), която превъзхожда конвенционалната автоматизация на работния процес по отношение на скоростта на обработката, мащабируемостта и точността. В счетоводството интелигентната автоматизация може да обработва фактури, да равнява сметки, наблюдава дейностите по спазване на нормативните изисквания и да изготвя финансови отчети с минимална човешка намеса (Huma,

Researchgate.net, 2026). Също така може да обработва касови бележки, банкови извлечения, договори, поръчки за покупки, данъчни документи и други.

Друга техника е генеративен изкуствен интелект (Generative AI), която е най-новото постижение в областта на изкуствения интелект. Анализира предимно съществуващи счетоводни данни и генерира финансови отчети, обобщения на сметки. Подготвя презентации и дава обяснения въз основа на зададени от потребителя въпроси. Счетоводителите използват тази техника, за да подготвят проектите на финансови отчети, да обобщят счетоводни бележки съгласно счетоводни стандарти, да обясняват финансови концепции, да генерират управленски отчети (Gokhale, 2026). Генеративният изкуствен интелект представлява значителен напредък в изкуствения интелект, защото може да създава, обобщава, интерпретира и генерира финансова информация въз основа на големи количества данни. За разлика от конвенционалните инструменти за автоматизация, генеративният изкуствен интелект може да разбира счетоводните контекстни, да генерира текстови анализи към финансовите резултати и да помага на счетоводителите при вземане на информирани решения (Huma, Researchgate.net, 2026).

4. Заключение

Системите с изкуствен интелект притежават значителни възможности за автоматизиране на повтарящи се процеси, обработка и анализ на големи обеми от данни, генериране на прогнози и идентифициране на модели, откриване на аномалии и други. Обобщавайки може да се заключи, че основните области, в които изкуственият интелект трансформира счетоводството са автоматизацията на процесите, анализа, откриването на аномалии и грешки и подпомагане при вземането на решения, които са обединени в съвременните счетоводно-информационни системи.

Използването на технологии с изкуствен интелект в счетоводството е предпоставка за бъдещи успехи. Макар и с бавни темпове изкуственият интелект става част от счетоводната ни действителност. В бъдеще използването на изкуствения интелект все по-често ще допълва счетоводителите и ще се наблюдава симбиотична връзка между човешкия опит и изкуствения интелект, което ще доведе до още по-големи резултати.

Използвани източници

Кожухаров, М. (2023). Изкуствен интелект: основни концепции. Е-списание "Педагогически форум"(4), 3-24.

НСИ. (2025, 12 05). НСИ. Retrieved from Предприятия, които използват технологии с изкуствен интелект: https://www.nsi.bg/statistical-data/312/895

НСИ. (2026, 08 31). НСИ. Retrieved from Брой предприятия 2025: https://www.nsi.bg/statistical-data/372/1066

Adebiyi, O. O. (2023, November). Exploring the Impact of Predictive Analytics on Accounting and Auditing Expertise A Regression Analysis of LinkedIn Survey Data. *Asian Journal of Economics Business and Accounting, 23*(22), 286-305.

Askary, S., Abu-Ghazaleh, N., & Tahat, Y. A. (2019). Artificialintelligence and reliability of accounting information. *17th Conference on e-Business,e-Services and e-Society (I3E)* (pp. 1-12). Kuwait: HAL Open Science.

Celestin, M. (2023, November). Natural Language Processing NLP in Accounting Automating Document Review and Analysis in Rwanda. *11th Europian International Conference on Multisciplinary Research* (pp. 137-146). Perambalur, Tamilnadu, India: DK International Research Foundation.

Cüney, C., Konyar, M. Z., Akinci, A., & Ala, T. (2025, 467-510). How Can We Use Artificial Intelligence and Machine Learning in Accounting and Auditing An Engineering Overview with the Mapping Method in the Field of Business. *International Jornal of Contemporary Economics and Administrative Sciences, XV*(2).

Fallatah, R. (2021). LITERATURE REVIEW -MACHINE LEARNING IN ACCOUNTING AND ASSURANCE. *Academy of Accounting and Financial Studies Jornal, 25*(6), 1-14.

Gokhale, M. (2026, July-September). Artificial Intelligence in Accounting A Review of Technologies Applications and the Future of the Accounting Profession. *International Journal of Academic Excellence and Research, 2*(3), 22-32.

Huma, Z. (2026, June). Retrieved from Researchgate.net: https://www.researchgate.net/publication/407021476_12_Digital_Accounting_Transformation_Through_Generative_AI_and_Intelligent_Automation

Huma, Z. (2026, June). *Researchgate.net*. Retrieved from Researchgate.net: https://www.researchgate.net/publication/407021664_Machine_Learning-Based_Anomaly_Detection_in_Enterprise_Accounting_Systems

Kholladi, A., & Anis, H. (2025, June). The Impact of Adopting Artificial Intelligence Technology on the Accounting Profession between Benefits and challenges (A field study on a sample of accountants in Algeria). *Lex Localis-Journal of Local Self-Government, 23*(10), 768-794.

Parihar, A. S. (2025, 12). Integration of Robotic Process Automation RPA in accounting operations Benefits and risks. *International Journal of Finance and commerce, 7*(4), 40-44.

Paul, A. L. (2025, June). The Integration of Robotic Process Automation RPA in Corporate Accounting Efficiency vs Compliance. , . Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/392519398_The_Integration_of_Robotic_Process_Automation_RPA_in_Corporate_Accounting_Efficiency_vs_Compliance

Peng, Y., Ahmed, S. F., & Al Shaikh, M. S. (2023, September). Riding the Waves of Artificial Intelligence in Advancing Accounting and Its Implications for Sustainable Development Goals. *Sustainability, 15*(19), 1-12.

Qasim, A., A El-Refae, G., & Eletter, S. (2022). Embracing Emerging Technologies and Artificial Intelligence into the undergraduate accounting curriculum reflections from the UAE. *Jornal of Emerging Technologies in Accounting, 19*(2), 155-169.

Ringo, H. S., & Suhartini, D. (2026, Juli). Digital transformationin accounting practices evidence from Indonesian Companies. *Multidisciplinary Indonesian Center Jornal, 3*(3), 3653-3661.

Tabassum, S. (2025, April). *Robotic Process Automation RPA in Accounting Studying the Impact and Implementation for Automating Repetitive Tasks*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/390421053_Robotic_Process_Automation_RPA_in_Accounting_Studying_the_Impact_and_Implementation_for_Automating_Repetitive_Tasks

Ya`u Usman, A., Hassan, S. T., & Nda, A. J. (2026, June). A Review of the Impact of Artificial Intelligence on Traditional Accounting Practices and Financial Reporting. *International Journal of Science and Society, 2*(1), 14-26.